

Ораза байрам

Ораза байрамны алдындагы гюнню ахшам намазны вакътиси гелгенде, байрам башлана. Шо замандан тутуп бары да бусурманлагъа такбир охума яхшы, кыгчырып охуса дагы да яхшы: «Аллагу акбар, Аллагу акбар, Аллагу акбар. Ла илагъа илла ллагъу ва ллагъу акбар. Аллагу акбар ва лилагъил гьамд». Такбирни ид намазны заманы гелгенче (Ораза гюн кылынаган байрам намаз) ахшам да, гече де, тангда да охуй.

Ораза байрамны алдындагы гечени Аллагу гъа сужда кылылва, ибадат этивде йибермеге яхшы. Сав гечени узагында ибадат этмеге бажарылмай буса, гечени кеп янын яда бир сагыт буса да ибадат этмеге къаст кылмагъа яхшы. Яссы ва эртенги намазланы да межитде жамият булан кылмакъны гъайын этмеге де яхшы. Байрамны алдындагы гече Къурбан охуй, зикир эте, салават сала, алгышлар тилей, борч намазлары барлар шоланы телеп кыла.

Гечени ортасындан ид намаз болгъанча къаркъара тазалыкъны болдурмагъа яхшы (байрамны гьюрметине киринмеге, чачланы ва тырнакъланы гесмеге ва шолай озгени).

Ораза байрам гюн орундан эрте де туруп, гече киринмеген бусанг, киринмеге, тишлени тазаламагъа яхшы. Шо гюн таза (бар буса, янгы) опуракъ гиймеге, бармагына гюмюш юзюк такмагъа, атир ийислер сепмеге, таълиликлер ашап (масала, кабахурма яхшы) ид намаз кылмакъ учун эртерек межитге бармагъа яхшы.

Ораза байрам гюн шат болмагъа, бусурманлагъа салам бермеге, оланы байрам булан къутламагъа ва оразасын Аллагу къабул этсин деп ёрамагъа, къардашларына къонакълай бармагъа, хоншуларын, къурдашларын, таньшларын да къутламагъа, алданокъ онгарылып, къонакъланы къабул этмеге де тарыкъ.

Бу гюн пакъыр яшайгъанлагъа садагъа оьлеше, Ораза байрамны алдындагы ахшам

къабурлагъа бара, оьлген къардашларына дуа охуй. Сагъны чыгъарып, тийишлилеге бермеге де унутмагъа ярамай.

Байрам намаз (Салат-уль-ид) кылынаган кюй

Салат-уль-ид – байрам гюн кылынаган эки ракаатлы суннет намаз. Ону Ораза ва Къурбан байрамларда гюн чыкыгъан сонг бир сагытлардан сонг кыла. Ону вакътисин межитни имамына алданокъ сорап белгилесе яхшы болур. Ид намазны уйде кылма да ярай, амма эргишилер шону оьзге бусурманлар булан межитде кылыса яхшы. Межитге бир ёл булан, къайтагъанда буса, башгъа ёл булан къайтма яхшы, неге тюгюл Аллагъны Элчиси де шолай эте болгъан. Ид намаз кылыгъанча булай негет эте: «Мен негет этдим, ораза байрам себеп болуп, ид деген эки ракаатлы суннет намаз кылмагъа Аллагу учун». Эгер де намаз жамият булан бирче кылына буса,

негетте «жамият булан бирче» яда «имамны артына тюшон» деп къоша.

Негетни арты булан «Аллагу акбар» деп айтыла ва къолланы къулакъланы даражасына ерли гетерип, намаз кылма гирише. Билегенлер, намазны башында охулагъан «Важ-жагъуну» охуй. Шондан сонг, янгыдан къолланы гетерип, «Аллагу акбар» деп айта, сонг къолланы тешюню тюбюнде жыйып («Фатигъаны» охуйгъанда йимик), булай айта: «Субханааллагъи вальхамду лилагъи ва ла илагъа илла ллагъу валлагъу акбар».

Бу дуаны охугъан сонг, янгыдан къолланы гетере ва «Аллагу акбар» деп айтып, къайтара «Субханааллагъи...» деп охуй. Шо кюйде етти керен «Аллагу акбар» ва алты керен шо дуа охула. «Аллагу акбар» деп етти керен охуп битген сонг, «Аъзуну...» айта ва «Фатигъа» сураны охуй. Къалгъан яны оьзге намазларда йимик этиле. Экинчи ракаатда «Фатигъа» сураны

алдында «Аллагу акбар» деп де, шо айтылгъан дуаны да янгыдан охуй, тек «Аллагу акбар» деп беш керен, дуаны буса дёрт керен охуй.

Эки де ракаатда «Фатигъа» сурадан сонг Къурбан аятлар охумагъа яхшы. Биринчи ракаатда – «Къаф», экинчи ракаатда – «Икьгараба» деген сураланы охумагъа яхшы. Шоланы билмейгенлер биринчи ракаатда – «Къул я айугъал кафирун», экинчи ракаатда – «Къулгъуну» («Ихлас») охуй.

Ид намазны уйде кылагъанлар, шону уьягъюлеру булан (къатыны, яшлары, анасы, къызардашлары ва ш.б. булан) жамият гьисапда кылыса яхшы.

Ид намазны ёлавчулагъа да кылмагъа яхшы. Эсгерилген намазны кылып болмайгъанлар, шону орнунда эки ракаатлы суннет намаз кылмагъа бола, негетин ид намазгъа деп тутуп.

Шаввал ай

Шаввал айны биринчи гюню – Ид-уль-Фитр (Ораза байрам)

Номерде:

бет 3

Адатлар ва шариат

бет 4

Дёрт олжаны гъакындагы хабар

бет 5

Ислам динде яхшы сёз

бола. Артындагы экинчи ва уьчюнчю гюнлер де байрам гюнлер. Шаввал айда алты гюн ораза тутмакъ суннет. Бир гъадисде булай айтыла: «Рамазан айда ораза тутуп, сонг шаввал айда да алты гюн ораза тутгъан гиши сав йылны узагында ораза тутгъандай зувап къазанажакъ». Шаввал айда ораза тутувну байрамдан сонг экинчи гюнден башлама ярай ва беллоп-беллоп тутмагъа да ярай, тек арты-артындан тутса, яхшы санала.

Ораза ачывну атив мердеш

Муна бизге сыйлы рамазан гелди, бу айда бусурманлар Ислам динни кяунуларыны бирисин – ораза тутувну яшавгъа чыгъара. Демек, гюндюз вакъти бусурман гишилер ашны, сувну гери ура. Къаш къаралганда буса, ахшамгъы намазны вакътиси гелгенде бусурманлар оразасын ача. Ораза ачыв яда ифтар – ораза тутувну бирдагъы гюню оьтгенге шагъат. Ораза тутгъанлар Есибиз Аллагъгъа макътав эте, оразасын кабахурма булан, сув яда татлиликлер булан ача, жамият булан намаз къыла, сонг аш ашама гирише. Артдагъы нечесе йыл Дагъыстандагъы бир-бир межитлер ораза ачагъанлагъа ашлар онгара ва бу рагъмулу ашатывгъа суйген къайсы бусурман да гелмеге бола. Межитлени абзарларында къурулгъан чатырларда гъар ким оьзюне тарыкъ чакъы бошгъапгъа аш чыгъарып, ашамагъа бола. Бу атив мердешни уллу маънасы бар, неге тююл бу жамият ораза ачывлар къардашлыкъ аралыкъланы беклешдире, бусурманлагъа бир-бири булан ёлукъмагъа имканлыкъ бере, къатнавгъа ёл ача, кёп

заман гёрюнмеген къурдашлар да сыр чече. Ачыкъ гъавадагъы ифтарлар бусурманланы аралыгъын беклешдирмеге имканлыкъ бере, гъалиги заманда шону уллу агъамиятлыкъы бар. Аш биширивде ювукъ арада яшайгъанлар да къошула, олар ким нени онгара, гъазирлей деп, бир-бири булан сёйлешип, ахшамгъа межитге жыйыла. Сонг гъазирленген ашлар булан бир агълю йимик тепсилени онгара. Белгили йимик, жамият ифтарланы аз-кёп оьз тарихи де бар, неге тююл арап улкелерде рамазан айда булан жыйылып ораза ачывланы хыйлы ерлерде гёрмеге бола. Шо кюйде кёбюсю россиялы шагъарлар да шо мердешни юрюте. Гъар миллет сиягъгъа гёре оьз гюнюнде аш онгарывны бойнуна ала. Масала, бугюн узбеклени гюню буса, ораза ачагъанлар пилав ашаргъа умут эте, артындагъы гюн дагъыстанлыланы гезиги буса, гъинкал биширлежеги гъакъ зат. Ораза ачагъан замангъа бусурманлар къонакъ чакъырма да бек суюе, неге тююл ораза тутгъанны ашатгъан гишиге ораза тутгъанда йимик зувап бола.

Испанияда бусурманлагъа орамларда намаз къылмагъа гери ургъан

Рамазан айны башланыву булан Испаниядагъы Бадалона деген шагъарда бусурманлагъа орамларда намаз къылмагъа гери ургъан. Бу шагъарны эки районунда гъар гюн жамият намазгъа уьч минг адамгъа ювукъ шагъарлылар жыйыла болгъан. Бадалона шагъарны башчысы Хавьер Гарсия Альбиоль билдирген кюйде, «артдагъы 8 айны узагъында

шагъарны ёлбашчылары намаз къылмакъ учун бусурманлагъа башгъа ерни тапмагъа тилей, тек гъалиге алышынагъан зат ёкъ». Намаз къылмакъ учун башгъа ер онгайлы деп, шагъар гъакимият бусурманлагъа ерли бир школаны абзарын таклиф эте. Шо ер учун гъакъ телемеге тарыкъ болажакъ. Бир сагъат учун 31 доллар ва ижара алгъанын билдирмек учун 1 минг евро телемеге тарыкъ. Амма испан информация къураллар билдиреген кюйде, буссагъатгъы вакътиге ерли бусурман жамиятны ёлбашчыларындан жавап ёкъ.

Москвада Пайхаммардан къалгъан затланы гёрсетежек

Кюйге къарагъанда, Москвада да Ислам динни бир-бир сыйлы затлары – Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ оьз опурагъыны ва башгъа затларыны гёрсетивю болажакъ. Бу бары да сыйлы затланы Бирлешген Арап Эмиратлардан тышгъа биринчилей чыгъаргъан. Мы

чыгъыш республиканы тахшагъарында олар 4 гюнюню узагъында адамлагъа гёрсетилип турду, тек, улкелени бары да бусурманлары шоланы уьстюне гелип къарамагъа болмады. Кёплер чоласы болмагъан саялы, бу уллу даражалы эсделиклеге къарамагъа гъасирет къалды. Амма пачалыгъыбызда яшайгъан бусурманлар шоланы гёрмеге умутун уьзмей. Москваны жамият ва дин къурумлары динибизни бу сыйлыкъларынын тахшараыбызгъа гелтирмек учун, оьзлерден болагъан бары да затны этерге сёз берди. Бу муратгъа етишмек учун Мычыгъыш республиканы гъакимияты да кёмек этежек. Россияны Президентини янындагъы Мычыгъыш республиканы вакили, Россия Федерация Советини члени Зияд Сабсаби бу масаьаланы чечивде, сыйлы затланы

Москвада гёрсетивге Мычыгъыш республиканы президенти Рамзан Къадыровдан кёмек тилемеге хыйл эте. Ол Р.Къадыровдан кёмек тилейгени негъакъ тююл, неге десе гъали-гъалилерде Мычыгъышны башчысы Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ шо эсделиклерини сакълавчусу этилип белгиленген. Эниден тутуп, ону ихтияры болмай туруп, шолар бир ерге де, гъатта ОАЭ-ден де чыкъмагъа болмай.

Гиччипавлар уьлгю гёрсете

США-да яшайгъан бусурман агълюлердеги хыйлы яшлар сыйлы рамазан айны берекетине ювукъ болма суюп, гъакъылбалыкъ болгъунча да ораза тутмагъа токъташгъан. Олар ораза тутув оьзлеге борч болгъунча къарап турмагъа суймеген. «Аллагъгъа таби бол, деп мамама магъа даим айта эди. Сен Яратгъаныбызны суюе бусанг, Ол саялы 15-17 сагъат ашамай ва ичмей туруп болажакъсан, дей эди ол ва тюз де айта эди», – деп хабарлай Бивертон деген шагъарда яшайгъан (Орегон штат) 13 йыллыкъ Набиха Тахсин. Сыйлы рамазан ай гелгенде гъакъылбалыкъ чагъына етишген бары да бусурманлар учун ораза тутмакъ борч бола, тек сав гюнюню вакътисинде ашдан ва сувдан сакъланмагъа кёплеге къыйын бола, айрокъда йины яллаунда. Ораза тутмагъа борч тююллени арасына сапардагъылар ва чагъы уллу болмагъан яшлар гире. Шогъар да къарамайлы, кёбюсю ата-ана авлетлерин болгъан чакъы гиччи заманындан тутуп ораза тутмагъа уьйрете. Яшланы кёплери ораза тутгъан биринчи гюнлерин кеп алып, леззет булан эсине ала. Булай гиччи заманында яшлар динни агъамиятлы янларына багъа берегенлиги ва толу бусурманлар деп саналмакъ учун, шоларгъа гёре юрюмеге къарайгъанлыкъы тамашагъа къалдыра. «Биринчи гезик мен оразаны оьзюме 8 йыл болагъанда тутмагъа къарадым. Шо заман ашамагъа ва ичмеге бек суйгенде: «Аллагъ магъа къарай», – деп ойлашдым ва ашамай токътадым, – дей Тахсин. – Амма анама магъа къыйын экенни чи айтдым. Ол да магъа: «Къайырмас, сен чи гъали янгы уьйренмеге башлагъансан», – деп маслагъат этди». «Бу дюнья гёзню къаратагъан, этмеге ярамайгъан гери урулагъан затлардан толгъан, – деп хабарлай Портленд шагъарда яшайгъан 13 йыллыкъ Садия Гъасан. – Гери урулагъан затлардан сакъланмакъ учун бизге гюч тарыкъ, шо гючню жыймакъ учун да заман герек. Яхшы чы ораза тутагъан вакъти тез битип къалмай, сав ай узатылагъаны». Гъалиги жамиятда яшлар да Аллагъгъа ювукъ болмакъ учун гъаракат этегени уллу ажайып! Олар алышынма къаст этип, ораза да тута, гечеги намазланы да къутгъармагъа суймей. «Мен ата-анам этгенни этемен. Мен олар инанагъангъа инанаман. Шо саялы мен Ислам динни юрютемен», – дей 11 йыллыкъ Нажима Гъасан.

www.islamdag.ru деген сайтдан алынган

<p>Учредитель Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p> <p>Редакционный совет Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ Асхабали МУРЗАЕВ</p> <p>Главный редактор Патимат ГАМЗАТОВА</p>	<p>Редактор Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ</p> <p>Дизайн, вёрстка Лейла ГУСЕЙНОВА</p> <p>Менеджер Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ Абдусабир АХМЕДОВ</p> <p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p>	<p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г. Индекс 51325 При перепечатке ссылка обязательна.</p> <p>Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.</p> <p>Заказ № _____ Сдано в печать 31 июля 2012 г. в 20:00.</p>	<p>Тираж 2. 650 экз. Адрес редакции 367015, РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а. Тел.: (8722) 51-85-22.</p> <p>По вопросам подписки и доставки обращаться по телефону: по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24 по г. Махачкале — (8722) 914-222.</p> <p>E-mail: assalamweb@gmail.com; www.assalam.ru</p>
--	---	---	---

Адатлар ва шариаат

БУСУРМАН ХАЛКЪЛАНЫ ОЪЛЮНЮ ГЁМЮВДЕ ШАРИАТ ТЕРС ГЁРЕГЕН МЕРДЕШЛЕРИ ВА АДАТЛАРЫ

Гъали-гъалилерде бизин газетни охувчусу – чагъына гелген къатын, редакциягъа гелип, ону юртлулары оълюню гёмегенде Ислам дин булан бир аралыгъы да ёкъ адатланы къатты кюйде тутмакъны къастын этегенине ичибушагъанын айтды. Ону ичибушагъаныны себеби адамлар Ислам динни нормаларындан бюгюнлей тайышгъанны – ичегени, гъатта оълюню гёмеген гюн де Ислам динни талапларына гёре гийинмейгенни гъакъында эди.

Магъаммат Гъажиев

Жагъил къызлар, тойгъа йимик, къысгъа юбкалар да гийип, гъакъыллы юз тутуп, къолларында зувгъанлар да булан зикир эте. «Шо къызлар шулай иш болагъанны, яни, Хадижат Пайхаммарны янына гелген малайик гертиден де дюрмю экен деп, оъзюню чачларын ачгъанны ва малайик шосагъат ёкъ болуп къалгъанны билмейми экен?» – деп юрегинден талчыгъа бизин охувчубуз шо къатын. Дагъы да о къатын: «Бир-бирде агълю ювукъ адамын тас этивге чыдамлы янашагъан йимик де гёрюне, сонг оылген гишини гёрени-гёрмегени де белгисиз къатынгиши гелип, авлети оылгенде анасы да йыламайгъан кюйде йылап, оълюню кърдашларынында гёзьяшларын чыгъара. Оълюню адамларына маслагъат этегени орнуна некъадар оланы бирден-бир талчыкъдыра», – дей. Бугюн биз бусурман халкъланы арасында оълюню гёмювге байлавлу юрюлеген, тек Шариат терс гёреген бир-бир адатланы ва мердешлени гъакъында хабарлама сюебиз. 1. Адам оылген сонг 40 гюнун белгилемек учун жыйылыв. Оълюню хайратын белгилевдеги мердешлени бусурман тюгюллени адатларына ошашлы этме ярамай. Оълюге яс тутув, Пайхаммарны гъадисине гёре, уьч гюн юрюле. Оълюню жанындан атап, мавлет охув, Къудратны Есин эсге алып, зикир этив, сужда къылыв, ялбарыв шариаатда ёл берилеген, шабагъатланагъан ишлер гъисаплана. Айырып айтгъанда, шоланы уллу гюнлерде ва айларда оьтгерив макътала ва шону учун уллу шабагъатгъа лайыкълы болма бола. Амма, бусурман халкъланы кёбюсю юрютеген кюйде, оълю гёмюлгенден сонг ону етти, къыркъ, элли эки гюнун ва йылын оьттермекни негет этив не сюннет, не парз тюгюл. Шо адатны гёз алгъа тутгъан негет булан оьттеривню шариаат терс гёре. Эгер зувап учун мажлис этив

шо гюнлеге рас геле буса (мисал учун, 40 гюнуне). Шо мажлисни оьттереген адамны оълюню 40 гюнун белгилежек деген негети болма тюшмей. 2. Кърдаш адамы оылгенде къатынгишилеге 3 гюнден артыкъ яс тутув. Къатынгишилени кёбюсю ювукъ адамы оылген сонг, гъатта бир нече йылланы узагъында къралар гие. Шариатгъа гёре, эри оылген гезиклерде тюгюл эсе къатынгишиге, гъатта атасы, уланкърдашы, уланы оылген буса да уьч гюнден артыкъ

ысын барны адамлар гёрсюн учун этилеген иш. 4. Къатынгишилени ювукъ кърдашлары (уланы, эри, атасы ва башгъалары) оздурмайлы, оълюню ювукъ адамларына, таньш-билишлерине, кърдашларына къайгырыша барма йиберив. Ислам дин къатынгишилеге магърамсыз сапар чыкъмакъны гери ура. 5. Оылген сонг гъакъылбалыкъ болмагъан (етим) яшлары къалгъан гишини мал-матгъын садагъа ва оьзге тийишли ишлер учун харжлав.

ан кюйде оьзюгюзге кьошум этмегиз, нечик чи, шо, гертиден де, уллу гюнагъ» (сура «Ан-Ниса», 2-нчи аят). Башгъа аята булай айтыла (маънасы): «Гертиден де, ким ихтиярсыз етимни акъчасын ашай буса, шо оьзюню ашкъазанын отдан толтура ва жагъаннемни отуну яланында гюежек» (сура «ан-Ниса», 10-нчу аят). 6. Суюсе Къудратны Еси алдында болсун, суюсе адамланы алдында болсун, оълюню борчларын бермей туруп, башгъаланы адатларына гёре, ону къалгъан мал-матгъын

чыгъарып болагъан ругъани алимлеге ёдукъсун. Сонг ону варислигинден шо борчланы тёлеме болагъан чагъысы, яни, 1/3 пайы айрыла. 7. Кёп харж чыгъарып, мармар ташдан ва оьзге багъалы ташлардан къабургъа бек тизив безендирилген сын салыв. Айрокъда сынташгъа оълюню суратын этивню яда портретин салывню шариаат терс иш гъисаплай. Сыйлы адамланы, шайыхланы, ругъани алимлини къабурларын безендирмек учун этилген харждан къайры, оълюню къабурун, сынташын безендирмек учун этилген харждан не оълюге, не ону сав адамларына гъеч пайда болмай. Имам ан-Навави шолай яза («Ианату Талибин»). 8. Кърдашы ва ювукъ адамы оылгенде сарнав ва къычырып йылап. Бизде бир-бир юртларда гъатта эргишлер де къычырып йылай. Оълюге языгъы чыгъып гёзьяш тёмек ва тавушун чыгъармай йыламакъ шариаатда терс иш гъисапланмай. Амма йылап, яс, къычырыкълар уьйден тышгъа эшитиле буса, шо гери урула. 9. Оълюню артын этивге хас кюйде яс этмек учун къатынланы чакъырыв. Шолай яс этегенлеге гъакъ тёлев, ашатыв, этген ясы учунгъу гъакъны пайдаландырыв шариаат булан гери урула. Биз алда шо ёрукъда яс этегенлеге байлавлу гъакъсырны гъакъындагъы гъадисни эсгерген эдик. 10. Сюннет ишлер учун бирев этегени гёрюп, башгъалардан (ярлыдан да, байдан да) кем тюгюлун гёрсетмек учун, таклиф этилмейген ишлени, яни Къудратны Еси учун тюгюл, гёрсетмек учун кёп харж этив иш. Гёнюлюню кюйде харж этив гъар кимни имканлыгъына гёре бола. Адамланы мердешлерине ва адатларына гёре не буса да бир яхшы иш этив, бириси дюньяда бир пайда да бермей. Нечик чи, оьзюню къулуно иши гъакъ юрекден тюгюл буса, Къудратны Еси къабул этмей. 11. Оълюню уьйден чыгъаргъынча, сюекни уьстюнде яс этмек учун къатынланы жыйылыву. Оълю булан савболлашмакъ учун ону гёрме дос-кърдашы жыйылмакъ сюннет. Оълюге магърам болмайгъан ятлар учун оълюню бетин ачмакъ ва ювукъ адамлары булан бирге турмакъ гери урула. Олай да оълю тиштайпагъа магърам болмайгъан ят эргишилеге де эретурмакъ гери урула, эргиши оълюге магърам болмайгъан къатынгишилеге де эретурмакъ гери урула. ▶ 5

къралар гиймек гери урула. Эри оылген къатынгиши шариаатгъа гёре дёрт ай ва он гюн тутма борчлу. Расулуллагъ булай айтгъан: «Аллагъгъа ва Къыямат гюнге инанагъан тиштайпагъа уьч гюнден артыкъ яс тутмакъ гери урула. Эгер ону эри оылген буса, огъар дёрт ай ва он гюн яслы болма тюше». Шо калималаны имамлар аль-Бухари ва Муслим етишдирген. Аявлу дин къызардашлар! Иблисни ёлундан тайып, Пайхаммар гёрсетген ёл булан юрюсегиз, сизге яхшы болур. 3. Оълюню кърдашларыны ва ювукъ адамларыны сакъал кёююву. Сакъал кёюв Мугъаммат Пайхаммарны сюннети гъисаплана. Буса да, адамны оълюню булан байлавлу болуп сакъал кёюв шариаатда шабагъатланмай. Шариаат китапларда язылгъан кюйде, сакъал кёюв оълюсю бар адам оьзюню артыкъ къайгъ-

Атасы оылген яшлар эр санына гиргинче етимлер гъисаплана. Атасы оылген сонг олагъа варисликке къалгъан затланы малы гъисаплана ва опекунну къаравуна гёре янгъыз шо яшланы сакъламакъ учун пайдаландырыла. Опекун яшланы атасы яда судья (къади) булан белгилене. Бары да акъча яшлар гъакъылбалыкъ болгъанда, толу кюйде олагъа бериле. Шогъар гёре, айырып айтгъанда оълюню эливашын берегенде, етимлени акъчасын харжламакъ гери урула. Буса да, яшланы анасы ва гъакъылбалыкъ болуп битген яшлары мал-матгъадан оьзлеге тиеген пайны оьрде эсгерилген муратлар учун харжлама бола. Сыйлы Къуръанда булай айтыла (маънасы): «Оланы мал-матгъын етимлеге беригиз, сизин къылыкъсызлыгъыгъызын етимлени яхшылыгъына алышдырмагъыз. Етилени малын шариаатгъа къыйышмайгъ-

пайлап сюннет ишлер учун (садагъагъа) берив. Оълюню васиятын кютмей, борчларын бермей ва эгер ол гъажгъа ва умрагъа барма борчлу болгъан буса, шоланы багъасына олай да гебин гъакъгъа, гёмювге харж гёрсетмей туруп, ону варислигин пайламакъны ва гъатта гесек пайын да сатмакъны гючю болмай. Эгер оьрде эсгерилген затланы кютмек учун таманлыкъ этмей буса, варисликке къалгъан затлардан не буса да бир зат сатыла. Эгер оълюню уьстюнде тёлемеген намазлар, ораза, къылынмагъан гъаж (имканлыгъы бола туруп), тёлемеген секет яда борч къалгъан буса, варисликден сюннет муратлар учун харж этме ярамай. Шогъар гёре ону варислери эсгерилген затланы тёлемекни къастын этме герек. Шоланы нечик этме герекни билмей буса, шо масъалалардан яхшы баш

Алам «бар бол!» деген сёзюню кёмеклиги булан тувулунгъан

АЛЛАГЪ ГЪАЙРАНЛЫГЪЫ

Белгили болмагъан мюгълетден берли – заманы гъакъында айтма болмайбыз, неге тюююл, о гъали де болмагъан, – барлыкъны: «Кун!» («Бар бол!») деген башланывун белгили этеген буйрукъ гелген.

Сайит Ибрагимов

Шо кёклер ва шу ер Къудратны Еси Яратгъаныбызны «Кун!» яда «Бар бол!» деген сёзюню кёмеклиги булан башланывуна ес болгъан ва оьзлени ахырына бара! Шоллукъда Алам да яратылгъан. Шондан сонг адам учун ерни гъазирлемекни гъакъында буйрукъ геле. Муна неге, Ерден эсе 1 миллион 300 керен уллу гюн, системаны ортасына болгъан. Ерни иссиликни таъсирине салмакъ учун, Гюн 564 миллион тон водородну 560 миллион тон гелинге айландырма болагъан даражада яратылгъан. Дагъы да тюз гъисап этсе, мисал учун, 564 миллион тон водород бомба йимик бола. Пюнню уьст къатлаву иссиликни Кельвинге гёре 6000 градус (Цельсийге гёре 5700 градусга ювукъ бола). Ер Гюнден 150 миллион чакъырым мезгилде ерлешген. Ерни оьзюню гёчерагъачыны айланасында экваторда айланывуну чалтыгъы секунда 465 метр. Ай буса Ерни таби «ахтарыв станциясы» болуп токытагъан. Сонгъа таба адамлар Айны заманы гъисап этмек учун пайдандырагъан бола.

Ерни оьзюне тартагъан гючу бар. Ерни уьст боюнда тавлар ерлешдириле. Тавлар ер тербенивлерден къачмакъ учун стабилизаторлар гъисапда гъажатлы болгъан. Ерни, къалын болат броня йимик къатлау булан ябалар, шолар ону ультрафиолетовый шавлалардан, метеорлардан сакълай, планетагъа тийишли атмосфера давление, ярыкъны бир йимик яйылывун бере, иссиликни ёрукълашдыра, денгизлени толу кюйде кчурувуну алдын ала, ел чыгъара,

булутлар ярата, янгур явдура, космосда оланы толу кюйде ёкъ болувуну алдын алмакъ учун планетада гъар тюрлю газланы сакълай. Адам оьмюр сюрме болсун учун, Ерге газланы бек яхшы баланслашдырылгъан аралыгъындан пай берилген: кислород – 221 процент, азот – 78 процент ва башгъалары. Гъар гюн ерге 17 миллион тон, гъар йыл 536 триллион тон янгур ява. Оьзенлер, денгизлер, ертюп сувлар ва эстерилмеген кёп санавлу таби яратылывлар, чечеклерден башлап, увакъ-тюрек жан-жанываргъа ерли, табиатда тенг гелив учун гъай этме герек. Гъасили, шолар барысы да адамгъа кчулукъ этмек учун яратылгъан. Экмек этмек учун шолар барысы да таманлыкъ эте. Гъатта уста пагъмулукъну талап яте буса да!

Ёкъ ерден Аламда яратылгъан бары да зат – уникам, миллионлар булангъы гъар тюрлю затлар бир вакътини ичинде белгили низамгъа гёре оьмюр сюре. Шолар негъакъ тувулунгъан шартлар тюююл. Ёкълукъдан барлыкъны яратмакъ учун шону нечик этмек тюшегенге байлавлу белим герек. Ёкълукъ деген недир? Сиз шо гъакъда бир де ойлашгъанмысыз? Нечик чи, алда сув, экмек яда тюнегюнюгю телевидение болмагъан, бугюн буса шолар барысы да бар. Тек алда болмагъан бары да шот затлар бар затлардан тувулунгъан. Оланы бар болмакълыгъы оьзлени кюрчюсюнде. Яратылгъан затланы бирлери буса башгъаланы барлыкъны кюрчюленген.

Шиша бар, шондан телевизор учун кинескоп яратма бажарыла. Отлукъгаш бар, ондан электрон схема яратма бола. Не буса да бир зат алда болмагъан деп нечик гёз алгъа гелтирме бола? Болмагъан затны бир заманда да гёз алгъа гелтирме бажарылмай. Неге тюююл, бары да ёкъ затлар янгуз бар затлар булан белгилене! Муна ёкълукъдан яратылгъан Алам. Математиканы ва савлай илмуну гёз алгъа

гелтирме кыйыын кыйматлыгъы. Оьзюне космос деп айтылагъан ахыры-арты ёкъ бошлукъ. Галактика Млечный путь космосда шонча да гиччи чи, кёп чакъырымлы авлакъда гиччи таш йимик. Ер юзюнде биз яшайгъан улке де бар. Шо улкеде шагъар бар. Шагъарда район да бар. Районда бина да бар. Бинада – квартира, квартирде биз де барбыз! Янгуз оьзюню «Бар бол!» деген буйрукъу булан шоланы барысын да Яратгъан нечик уллу ва нечик гючлюдюрю! Ону билимини ва гючюню, гертиден де, ахыры-арты ёкъ.

О, бизин Есибиз, биз Сени макътайбыз ва алгъышлайбыз! О, бизин Есибиз, бизин геч! О, бизин Есибиз, бизин къутгъар! Шулай агъамиятсызлыгъыбызга да къарамайлы, биз адамны Алам булан тенгледиребиз. Бир де башгъа тюююл биз Аламдан артыкъдан, о да бизге табиден биз оьзюнюгю центр, къалгъан бары да зат бизин айланадан айлана деп гъисап этебиз. Оьзлени Есин билегенлер ва огъар макътав этегенлер насипли.

Бир тайпалар таш келпелге кчулукъ эте, сайки олагъа аллагълыкъ башгъачалыкъ берилген. Эгер оланы гиччине имканлыгъы болса, оьзлени кёкдени ва ерни есилери гъисапда билдирме сюер эди. Гъакъ герти кюйде айтгъанда, Къудратны Еси яратгъан бары да затларда кемчилик ёкъ. Кёклерде де, Ерге де Онден яшыртгъын зат ёкъ. Бары да зат увакъ-тюрегине ерли ону гъакимлигини тюююнде. Ондан пурмансыз кчуш да учма, терек де япыракъ атма болмай. Янгуз Ол Кёклени ва Ерни гъакъ герти Есидир.

Гъакъ герти кюйде Ол, янгуз Ол яратма ва еслик этме бола. Кёклер ва Ер бугюнлеге ерли гъеч тетиксиз. Ону законлары булан оьмюр сюре. Гъакъ герти кюйде, эгер инсаният Ону законларындан яшав кчурувда ёлбашчылыкъ алса, о сёзсюз кюйде гелишив кыйышывлукъда оьмюр сюрежек.

Дёрт олжаны гъакъындагъы хабар

Бир болгъан, бир болмагъан, дёрт олжасы булангъы бир мадарлы бай сатывчу болгъан. Олжаларыны барысындан да артыкъ ол дёртюнчюсюн сюе болгъан, огъар лап исбайы опуракъланы савгъат эте, оьзюне де лап илиякълы янаша болгъан. Ол бу олжасыны лап кёп гъайын эте ва даим огъар лап яхшы затланы бере болгъан.

Сайида Ибрагимова

Олай да ол оьзюню уьчюнчю олжасын да бек сюе болгъан. О олжа бек исбайы болгъан, бай бу олжасыны исбайылыгъы булан оьктем бола ва ону исбайылыгъы булан адамланы алдында макътана болгъан. Буса да, байны къачан буса да бир гюн ол башгъа бирев булан оьзюнден къачып гетежек деп ичинден кюркчуву болгъан.

Мадарлы сатывчу оьзюню экинчи олжасын да бек кыйматлай болгъан. Бу олжасы байга ва ону масъалаларына бек тергевлю ва чыдамлы тиштайпа болгъан, гъакъыкъатда эрини инамлы адамы болгъан. Гъар гезик къайсы буса да бир четим масъалагъа урунганда, бай экинчи олжасына айта болгъан, ол да даим кёмек эте болгъан. Бу олжасыны яхшылыгъындан огъар кыйыны мюгълетлени башдан гечирме тынч болгъан.

Мадарлыны биринчи олжасына гелгенде айтгъанда, ол эрине бек аминлигин сакълагъан болгъан ва агълю учун, ону байлыгъын сакъламакъ, ишин алгъа юрютмек учун кёп иш

эте, эрини ва ону яшларыны яхшы гъайын да эте болгъан. Буса да, бай, оьзюн нечакъты сюе буса да, биринчи къатынын суймей болгъан ва огъар кёп сийрек тергев бакъдыра болгъан. Бир гезик бай авруй. Авруву оьрчюй, ва ол узакъ къалмай оьлежегин биле. Ол оьзюню гъайбатлы яшавуну гъакъында ойлаша ва оьз-оьзюне: «Гъали мени булан дёрт олжам яшай. Тек оьлгенде, мен ерге янгуз ятажакъман. Янгузлыкъ не яман затдыр хари!» – деп сёйлени. Аврув оьзюню ягына дёртюнчю къатынын чакъыра ва огъар багъып: «Мен сени бары да олжаларымдан артыкъ сюе эдим, сагъа лап яхшы опуракъланы савгъат эте ва кёп тергев бере эдим. Гъали, мен оьлегенде, мени булан гелме ва къабурда бирче ятма суймеймисен?» – дей.

«Гъеч хыялым ёкъ!» – деп жавап бере дёртюнчю олжасы ва дагъы бир сёз де айтмай чыгъып гете. Ону зек жавабы

байны юрегине итти хынжал болуп чанчыла.

Пашман болуп, мадарлы адам оьзюню ягына уьчюнчю олжасын чакъыра ва огъар багъып: «Оьмюрюмню узакъында сени суйгенмен. Гъали, мен оьлегенде, мени булан бирге къабургъа гирме ва къысматыма пайчы болма суймеймисен?» – деп сорай. «Суймеймисен!» мунча арив яшавну кююп, сени булан бирче гёмюлме хыялым ёкъ! Сен оьлгенде, эрге барма умутун бар», – деп жавап бере уьчюнчю олжасы.

Сонг ол экинчи олжасына: «Мен гъар заман сенден кёмек тилегенмен, сен де магъа кёмек этгенсен. Гъали де магъа сени кёмегинг герек. Мен оьлгенде, мени булан бирге къабургъа гирме разимисен?» – деп сорай. «Сагъа нечакъты да языгъым чыгъа, тек бу гезик мен сагъа гъеч кёмек этип болмайман. Мен этме болагъан зат – сени гёмекни онгарып болурман»,

– деп жавап бере экинчи олжасы да. Бу жавап байга кёк ургъандай таъсир эте ва ол бютюнлей ругъдан тюше. Сонг: «Сени учун бары да затны кюйма, къайда бара бусанг да, гъатта къабургъа да сени булан бирге гирме разимен», – деген тавуш чалына. Бай башын гётерип къарай: гёз алдында биринчи олжасын гёре. Ол бек азып, арыкъ болгъан. Аш хапма чакъы заманы болмай, авур ишден кыйынала болгъан. Бек гёнюгю бузулгъан бай: «Мен лап да кёп сени гъайынгны этме герек болгъанман, тек мен шолай этмедим», – деген.

Озокъда, бу тапшурмалы хабар. Гъакъыкъатда яшавда бизин гъарибизни дёрт олжабыз бар. Дёртюнчю олжа – о бизин къаркъарабыз. Биз исбайы болуп гёрюнмек учун нечакъты къаст этсек де шондан гъасил болмайлы, оьлгенде шо исбайылыкъ бизин къоя. Бизин уьчюнчю олжабыз – шо бизин мал-матагъыбыз ва статутубуз. Биз оьлгенде, шолар башгъалагъа къала. Экинчи олжабыз – шо бизин агълюбюз ва кчурадшларыбыз. Бизин савубузда олар бизге нечакъты ювукъ болса да, оьлгенде, янгуз бизин къабургъа оздурма бола.

Биринчи олжа – шо бизин жаныбыз-ругъубуз, мал имканлыкъланы ва сезилген гъис лезетлени артындан чаба туруп, ону гъайын этивню сансымай къоябыз. Гъакъыкъатда биз къайда бара бусакъ да, бизин булан бирче гелеген янгуз бизин жаныбыз – ругъубузду. Балики, оьлюмюбюзню алдында гёкюнюп, кант этгенден эсе, гъали, биз савда, ону гъайын этсек, яман болмас.

Ислам динде яхшы сёз

Къудратны Еси, инсангъа сёзге пасигълик берип, пикруларын англатма, ачыкъ этип билдирме пагъму да болдургъан. Къудратны Еси, Озью яратгъанлагъа болдургъан яхшылыкъны маънасын англата туруп, булай айтгъан (маънасы): «Рагъмуду-шабагъатлы Есибиз Къуръангъа уйретген, инсанны яратгъан, ону сёйлеме уйретген» («Ат-Тур» сура, 1–4-нчю аятлар).

Магъаммат-арип Абдулаев

Сёйлемек учунгъу бажарывлукъ уллу даражаланы бириси экенге гёре, биз Къудратны Есине разилик билдирме герекбиз. Шо разилик де янгыз яхшы ишлер этив булан белгилемере герек. Къудратны Еси булай айтгъан (маънасы): «Къастлар яхшы сёз айтывгъа бакъдырыла эди» («аль-Гъаж» сура, 24-нчю аят).

Бизин динде сёзню уллу маънасы бар ва бир вакътини ичинде ону уллу жаваплыгъы да бар. Эки де шагъатлыкъны (шагъадатны) охуп, сёзлени яхшылыгъындан инсан бусурман бола. Гъакълыкъгъа ва ярыкълыкъгъа кёклерден гелген чакъырыв сёз булан башлангъан. Шолай, «оху» деген сёз элчиликни ачгъычы ва динни чечекленивюню башланыву бола. Бир Аллагъны сёзю булан асгъабалар ва ансарлар ер юзюнде Ислам дин пачалыгъын токъташдыра. Тек намарт-хьянат сёзлени яманлыгъындан дыгъарлар бузулгъан, адамланы къаны тёгюлген.

Уйленив, сатыв-алыв, башгъа адам аралыкълар сёзню кёмеклиги булан ойтгериле. Оърде айтывгъан калималар адамланы яшавунда сёзлени агъамиятлыгъын токъташдыра. Бизин дин сёзню тюзлевню нечик гъайын эте ва ону яхшы, оър ва культуралы этмек учун чалыша, неге тюзюл, савлай бусурман жамиятны оъсюю ва культурасы сёзлерден гъасил бола? Къудратны Еси булай айта (маънасы): «Авамлар аралыкъ тутма къарагъанда, олар яхшы сёзлер айта» («аль-Фуркан» сура, 63-нчю аят).

Яхшы сёз – о рагъмудукъгъа элтеген сёйлев

Къудратны Еси яхшы сёзню башгъа аятда булай эсгере (маънасы): «Эгер ким буса да бирев уллулукъгъа гъасирет буса, уллулукъ савлай янгыз Алагъгъа хас алакат экенни билме герек. Тизив, макътав сёз Огъар айтыла, яхшы иш Ону оърге гёте-

ре. Питне-келек этме сюегенлеге буса къатты такъыр бар, ва оланы питне-келеклери негъакъ авара» («Фатыр» сура, 10-нчю аят). Фахру ар-Рази оъсюню баян берив-англатывларында язагъан кюйде, «яхшы сёзге» байлавлу англадва бир нече пикру бар:

1. «Ла илагъа илла ллагъ» – шо яхшы сёз.
2. «Субгъана ла илагъа илла ллагъу ва ллагъу акбар» – шо яхшы сёз.
3. Эсгерилген дёрт сёз ва бешинчиси, – «табарака ллагъ» яхшы сёз гъисаплана.

Къуръан ва суннет бизин яхшы сёзге чакъыра

Къудратны Еси Къуръанда булай айта (маънасы): «Адамлагъа бек яхшы затланы айтыгъыз» («аль-Бакъара» сура, 83-нчю аят). Ибн Аббас бир Аллагъ деген сёз нени гёз алгъа тутагъанны англата ва Пайхаммар ﷺ не булан гелгенлик шону исбатлай. Супъян ас-Саври яхшы затгъа чакъырыв ва айып ишни гери урув нени

англатагъанны гъакъында айта. Шо аятда Къудратны Еси яхшы сёзлер айтма буюрагъаны гёрюне, шо саялы муъмин гишиге адамлар булан сюйсе о динге къуллукъ этеген адам болсун, сюйсе гюнагъы булангъы адам болсун, олар булан йылы, ачыкъ юз булан сёйлеме тюзюше. Неге десе, Къудратны Еси Мусагъа ва Гъарунгъа (маънасы): «Ону (Пиръавун) булан йылы сёйлегиз» деп буюргъан («Та-Ха» сура, 44-нчю аят). Биз Мусадан ва Гъарундан яхшы тюзюлюбюзню, гюнагъы адам да Пиръавундан яман тюзюлюню билебиз, Къудратны Еси буса, гъатта Пиръавунгъа бакъгъан якъда да лайыкълы болмакъны буюргъан. Талгъат ибн Умар булай хабарлай: «Мен Итаугъа: «Сен оъзюнгню къырыйынга гъар тюрлю къылыкъдагъы адамлар жыйылагъан гишисен. Мен буса къарсалавукъ адамман, ким буса да биревге зек жавап берме боламан», – дедим. Ол: «Олай этме! Нечик чи Къудратны Еси булай айта: «Адамлагъа лап яхшы затланы айтыгъыз!» Шо христианлагъа да, иудейлеге де

тиев, бусурманлар булан нечик болма герек?!»

Аятланы бирисинде Къудратны Еси булай айта (маънасы): «Гъей Мугъаммат, Мени къулларыма (яни, муъминлеге) олар лап яхшы ёрукъда сёйлесин деп айт» («аль-Исра» сура, 53-нчю аят). Шо аят араплардан кимесе бирев Умар ибн аль-Хаттабны сёгюшеген заманда тюзюрюлген ва Къудратны Еси Умаргъа ﷺ ону гечмекни буюргъан.

Шо аят асгъабалары Пайхаммаргъа ﷺ бутпереслер сёзлери ва ишлери булан оъзлеге зарал эте деп кант этген сонг тюзюрюлген деген пикру да бар («Кашфу ва баян» деген китапдан). Пайхаммар ﷺ бусурманлагъа янгыз яхшы затланы айтмакъны буюргъан ва олагъа шо ягъындан даим болушлукъ этген. Ол: «Кабахурманы гесегин булан сама жагъаннемни отундан сакъланыгъыз. Ким кабахурманы гесегин де табып болмай буса, яхшы сёз булан къутулсун», – деп айтгъан (аль-Бухари, №1351).

Пайхаммар ﷺ яхшы сёзню жагъаннемни отундан ва ялынындан сакълайгъан бару этген. Адамны негетлери таза ва ол Аллагъны разилигин алмакъны къастын эте буса, сёз жагъаннемни яманындан сакълай.

Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Гертисин айтгъанда, къул огъар бир маъна да бермейли Аллагъ рази болагъан сёзню айтма бола, шо буса ону даражасын артдыра...» (аль-Бухари, №6113).

Яхшы сёз айтгъан адам янгыз Къудратны Еси оъзюне белгили оър даражагъа гётерилме бола. Пайхаммар ﷺ булай айтгъан: «Ким Аллагъгъа ва Къыяматгюнге мекенли инана буса, яхшы затны гъакъында айтсын яда пысып турсун. Неге тюзюл, айтма яхшы сёз ёкъ буса, пысып турмакъ – оъзюн къутгъармакъ учунгъу яхшы чара».

Адам эдепсиз сёйлей буса, къулакъгъа бек яман чалына, шо иблис огъар гъакимлик этеген бола. Шогъар гёре Пайхаммар ﷺ бизин булай этикагъа уйретген – я яхшы сёз айтмакъ, яда оъзюн къутгъарывчу гъисапланагъан тынып туруп.

Пайхаммар ﷺ бизин гъайран кюйде бусурманланы арасында бир-бирине бакъгъан якъда сююв болдура: савламышывну генгледидирив, биз бир агълю гъисапта оъмюр сюреген кюйде болсун учун бусурман дин къардашлагъа насигъат берив ва шолай башгъалары.

Адатлар ва шариаат

1 « 15. Къабур къазылып, оълюню жувуп, гебинлеп битгенде, яни, оъзге бары да адатланы этип битген сонг, оълюню жанындан атап Къуръан охуп биттинче яда йыракъдан ону къайсы буса да бир къардаш адамы гелгинче, оълюню гёмювню артгъа салыв.

Имамлар Муслим ва аль-Бухари етишдирген гъадисде булай айтыла: «Расулуллагъ ﷺ оълюню тез гъазирлемекни ва гёммекни буюргъан».

16. Оълюню кемчиликлерин ачыкъ этив.

Расулуллагъны ﷺ гъадисинде: «Дюньядан гетген адамны янгыз яхшы ишлерин эсге алыгъыз», – деп айтыла.

17. Къабурларда бичен чалыв.

Къабурларда оъсеген от яда терек яшыл яда къурумайлы япыракълы буса, отну чалма яда терекни гесме тюзюмей, ибн Гъажар язагъан кюйде буса, гъатта гери урула.

Шо жура оъсюмлюклер яда тереклер яшыл ва япыракълы буса, Къудратны Есине макътав эте, шонда малайиклер тюзюше, ва къабурну устьюнде оъсеген затлар къабурагълюню еслиги болуп токътай, шо саялы о оъсюмлюклеге, тереклеге зарал болагъан затланы этме ярамай. Буса да, олар къурутгъан сонг, отну чалма да, тереклени гесме де ярай. Олай да, эки къабурну арасындагъы отну орман, чалма да ярай, тек къабурну устьюндегисине тийме ярамай. Бу ёрукълу ишни этегенлеге масъаланы шо ягъына да тергев берме тюзюше.

18. Адам оылген сонг, уйдеги ярыкъны сёндюрме герек ва 40 гюнню узагъында ону якъма ярамай деген адамланы пикрусу тюз тюзюл. Сайки, оылген адамны жаны шо ерге къатнай деген пикру булан ярыкъны якъмайгъанлыкъ терс пикру. Бир-биревлер оълю бар уйде намаз къылма къоймай, шо да тюз тюзюл.

Мугъаммат Пайхаммар ﷺ: «Бизге ерни таза не еринде де намаз къылма изну берилген», – деп айтгъан. Гъадисни имам Муслим етишдирген. Бизге оълюню шариаатда гёрсетилген адатлагъа гёре гёмме ва шолар савлагъа да, оылгенлеге де пайда гелтиреген кюйню этме Аллагъ кёмек этсин! Амин.

ОЪЗ АНАСЫНЫ НАЛАТ БЕРИВЮ

Гъали-гъалилерде, оъзюне насигъат бергенни сююп, мени яныма бир кызы гелди. Ону масъаласыны маънасы ону анасы муну да, оъзгелени де – дос-къардашларын да, хоншуларын да, бютюнлей ят адамланы да налатлаву булан байлаву эди. Анасына ярамакъ къаст булан ол эринден де айрылгъан. Озокъда, мен огъар бир тюрлю маслагъатлар этдим. Буса да бу тема мени гъавасландырды, ва мен бу теманы агъамиятлыгъын билме сюйдюм, нечик чи, булай гъал агъюлерде кеп къаршылаша, ва интернет ресурсланы бирисинде социал сорав алыв оьтгердим. Ачыкъ болгъан кюйде, агъюлерде этилеген налатлавлар, айрокъда ананы ягъындан оъзюню яшларына бакъгъан якъда налат берив сийрек ёлугъагъан иш тююк экен. Муна шогъар гёре, мен оъзюню колонкамны шо темагъа багъышладым.

Магъаммат-Амин Магъамматрасулов

Бизин динде кимни болса да налатламакъ гери урула, шо авур ва уллу гюнагъ гъисаплана. Расулуллагъ **«Муъмин адамны налатлаву ону оьлтюргенге тенг бола»**, – деп айтгъан (*«Жамиуль-ахадис»*, №18451). Налат беривню гюнагъны авурлугъун Пайхаммар **«адамны ихтиярларыны къайсы буса да бирисинден къыйыкъсытыв, ону сакъат этив ва шолай башгъа зарал этивлер булан тююк, ону оьлтюрюв булан тенгледиргенге тергев бакъдырмакъны тилеймен! Адам оьлтюрювню гюнагъны авурлугъуну гъакъында айтма да тюшмей. Башгъа гъадисде булай айтыла: «Къул нени буса да бир затны (яда кимни буса да биревню) налатлай буса, шо налат кеклеге телмире, тек ону гирме**

къоймай кеклени къапулары ябыла. Шо заман налат ерге тюше, бу гезик де ерлени къапулары ябыла. Сонг о эки янына талаша, оъзюне ер тапмагъанда, оъзю налатлагъан адамгъа яда затгъа онгарыла, эгер олар шо налатгъа тийишли буса, олагъа тие, тююк буса, налат айтгъан гишиге оъзюне тие» (*«Шуабуль-иман»*, 5162).

Ата-ананы тангламайгъанлыкъны гъакъындагъы гъакъыкъат бизин барыбызгъа да белгили. Шогъар гёре кёбюсю гезиклерде оланы авур хасияты булан разилешип къалма тюше, оланы бар кююнде къабул этме герек болуп къала. Муна шо оъзюнден

ёлбашчылыкъ алма тюшеген аслу ой. Масъаланы четимлиги кёбюсю гезиклерде бизге адамны бар кююнде къабул этме къыйын болагъанлыкъда, муна шогъар гёре де биз хатиржан болабыз. Умуми кюйде алгъанда, хатиржанлыкъны кюрчюсюнде башгъа адамдан биз къаравулламагъан иш болгъанлыкъ яда башгъа адам биз сюеген кюйде иш этмеген деген янашыв токътай.

Ананы хасияты лап яхшылардан болмаса да, шо бар кююнде, ва шону алышдырмакъ деген масъаланы салмакъ оъзюню алдына арты гелмежек борчну салмакъ демек бола. Шогъар гёре оъзюню алдына психология

якъдан тюз муратны салмакъ бек агъамиятлы: ону хасиятыны башгъалыкъларына кюрчюленип, ана булан тюз аралыкъ тутма уйренмек. Ону хасиятын алышдырмакъгъа урунуп къарамакъны оюн гери урма тарыкъ. Неге тююк, шолай янашыв дагъы да уллу къаршы турулагъа гелтирме бола. Адамны хасиятын ол, оъзюню кемчиликлерине мюкюр болуп, оъзюню алышдырма оъзю рази буса бола. Шогъар адам оъзю оъзюне тергев этив, огъар оъзюню ягъадан гёрсетив болушлукъ этме бола. Шо, озокъда, четим масъала, тек яшавгъа чыгъарма бажарылагъан иш.

Инг алдын психология якъдан бютюн адам айланадагъы бары да адамланы налатламажакъ деген ойгъа тюшюмне герек. Нечик чи, адам яхшы гёнгюлде, эгер ол таман даражада таъмин этилген буса, башгъалагъа чапмажакъ. Аслу масъала муна шунда адатлы гъалда, ананы налатлаву этмеклигине ону яшавгъа рази тююкюлюгю борчлу эте. Балики, шо ону англавуна тюзелмеген яшавунда байлаву ойланы уя тигивю, яшавуна рази тююкюлюгю булан байлаву болма ярай. Шо гъислер тышгъа чыгъып, оъзюню тутуп болмайгъан кюйде таъсир этме бола. Шолай гезиклерде шу ёрукъда иш гёрме тюше: онгайлы Ислам китап алып, ону газетге чырмап, бир яшыртгъын зат йимик онча къол етишмейген ерге салмакъ. Адатлы гъалда, яшыртгъын затлар адамланы тергевон тарта, айрокъда о, газетге де чырмапып, яшырылып салынгъан буса. Шону маънасы да, о китапны яшырылгъан еринден табып, ана охусун учун бакъдырылгъан. Нечик чи, адам гъазир кюйде берилген билимлерден эсе, оъзю тапгъан билимлерден яхшы ёлбашчылыкъ алагъаны белгили.

АГЪЛЮ — ЖАМИЯТНЫ ЯЧЕЙКАСЫ

Бизин тойгъа чакъыргъада, кеплер: эгер мен бармасам, мен чакъыргъан тойгъа олар да гелмежек, шо саялы барма герек деп ойлаша. Башгъачалай айтгъанда, кёбюсю шолай гезиклерде адатгъа гёре юрюмекни къолай гёре. Буса да бусурман адам учун адат роль ойнамай: бусурман адам не зат эте буса да, ону шогар къыйышывлу негетти бар буса, шо ибадат болуп токътай. Уйленивню масъаласында биз Пайхаммарны **«уллу сюннетин эсге алагъанда, Расулуллагъны сюннетин сыйлайгъан негет этме герекбиз. Шогъар гёре шолай мажлислерде бары да адамлар Пайхаммарны сюннетин сыйлай – никягъ эте (гебин кыя)»**.

Ансар Рамазанов

Бизин къаламалы заманда бусурман адам учун «агълю» деген ангав – уллу иш. Бугюн Ислам дин учун бизин агъюлени сакъламакъдан, тарбияламакъдан артыкъ борч ёкъдур. Ислам динде агълю – динни душманлары юрютеген пропагандагъа, къылыкъсызлыкъгъа къаршы юрютеген лап гючлю, лап къагърулу савут. Савлай жамиятда бизин агъюлер лап уылгюлю болма герек. Бизин агъюлени, олардагъы разиликни, бир-бирине бакъгъан сюювню гёрюп, башгъалар гюллеме герек.

Тек бугюн мекенли идеология ябушувну дазуларында гюнбатыш пропаганда лап бизин тагъывлу агъюлеге, агълю къыйматлыкълагъа къаршы ябушув юрюте. Шо ябушув «агълю» деген ангавну тозувгъа, къатынгишини ярым эргишиге, эргиши-

ни ярым къатынгишиге айландырмакъ ва натижада кеп санавдагъы яшлар оъзлени ата-анасын билмейген этмек учун бакъдырылгъан. Шолай гъалда биз не этме герекбиз? Биз оъзюбюсю уланларыбызны ва къызларыбызны бизин агъюлер Ислам динни къонушунда къатты керпичлер болагъан кюйде тарбиялама герекбиз. Бизин агъюлени ичарасында аманлыкъ, разилик болмай туруп, биз бу жамиятда Ислам динни яйма, Ислам динни гёзеллигин гёрсетме, айрокъда бизин динни душманларындан уьстюн гелме болмасбыз. Шо гъакъда жагъил адамлагъа, айрокъда Ислам динни ягъанларына, оъзлени ишлери булан ону гёзеллигин ва гъакълыгъын гёрсетме сюегенлерине унутма тюшмей. Къуръанда Къудратны Еси булай айта (маънасы): **«Сизин оъзюгюзден сизин учун къатынларыгъызын яратмагъы Аллагъны макътавлукъларындандыр»** («ар-Рум», сура 21-нчи аят).

«Сизин оьгюзден» деген сёзлени нечик англама бола? Шолай демек, сен оъзю булан яшайгъан, сен къатын этип алгъан тиштайпа инг алдын – инсан. Тек, не амал, кеплер оъзлени яшав ёлдашын толу къыйматлы адам гъисапда къабул этивню гери ура, шолай гезиклер кеп бар, гертиден де, шолай гъал бек авур тие. Къардашым, сени къатынын да сени йимик адам. Ойлашып къара: сагъа яхшы сёз айтгъанны макътагъанны сен де сюесен чи? Лап шо кюйде сени агъюнг де сен оъзюне лайыкълы сёзлер айтгъанны, ону яхшы ишлерин макътагъанны, оъзюне тергев этегенни сюе. Эсинге сакъла: шолай аралыкъларда, оъзлени ата-аналарына гюрмет этеген, оланы сюеген, башгъалагъа да гюрметли

янашагъан мекенли яшлар тувар. Шо бек агъамиятлы, нечик чи Пайхаммар **«Сизин арагъыздан лап яхшылар оъзлени агъюлерине яхшы янашагъанларыгъыздыр»**, – деп айтгъан.

Бизин учун агълю къаршылыкълары ва сынавлары булангъы сызакъдыр, эгер биз намуслу ва ич агълю аралыкъларда яхшы бусакъ, шо сынавлардан оьтебиз, жамият арада да бизге гюрметли янашажакълар. Бугюн, нечакъы сюймек де, арабыздан кеплерибизни эки къайдалы низамыбыз бар: уйде ва уйден тышда. Шолай адам уюне къайтгъанда, ожакъ жагъаннемге ошай, орамгъа чыкъгъанда буса, ол тыш гёрюнюшюнде исбайы гёрюне, исбайы сёйлемде де къаст эте; шолай адамгъа къарап: агъюде оъзюню яман тутма нечик бола? деп ойлаласан. Шо саялы бизин учун, биринчи даражалы масъалаланы кюйгенден сонг, агъюлерибизни бекледирмекден артыкъ яхшы ва пайдалы зат болмас.

Эрлери бир заманда да къатынларын эсгик этме тюшмейгенге айрыгъа тергев бакъдырма сюемен. Гъадисде булай айтыла: **«Къатынына янгыз абурлу-сыйлы адамлар абур этер, ону эсгик этегенлер оьзлер де эсгик адамлар, къатынлар янгыз абурлу адамлардан оьрлюк алма болур, къатынлардан уьстюн гелме буса тебен даражадагъы адамлар болур. Мен тебен даражалы, тек уьстюн гелген болгъунча, абурлу-сыйлы ва тюп болмакъны къолай гёремен»**. Шолай демек, Ислам динни нормаларына къаршы гелмейген бары да затларда къатынны пикрусуна тынглама ярай. Бизин Пайхаммарыбыз да **«оъзюню катынлары булан гъакълашгъан»**.

ИНСТИТУТ ТЕОЛОГИИ И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

объявляет набор студентов на 2012/2013 учебный год на следующие направления подготовки (специальности):

Факультет теологии и религиоведения

Направление «**теология**», квалификация - Бакалавр теологии, профиль «Исламская теология».

Факультет лингвистики и журналистики

Направление «**лингвистика**», квалификация- Бакалавр лингвистики, по профилю «Теория и методика преподавания иностранных языков и культур».

Направление «**журналистика**», квалификация - Бакалавр журналистики.

Факультет международных отношений

Направление «**международные отношения**», Бакалавр международных отношений.

Направление «**искусства и гуманитарные науки**», квалификация Бакалавр искусств и гуманитарных наук, по профилю международные отношения, политические науки и права человека.

Факультет экономики и информатики

Направление «**экономика**», квалификация-Бакалавр экономики, по профилю «Бухгалтерский учет, анализ и аудит».

Направление «**бизнес-информатика**» квалификация-Бакалавр бизнес-информатики.

ПРИЁМ ДОКУМЕНТОВ: С 10 ИЮНЯ

Адреса приёмной комиссии института:

1. Махачкала, ул. Дахадаева, 136 (рядом с Центральной мечетью)

2. Махачкала, пр. А. Султана, 10-й километр (рядом с заводом ДСК)

Тел.: +7 (8722) 94-00-60, 94-00-66, 93-77-28

– Къызардаш эркъардашына бир-бирини атын яшырма яраймы, «ижга», «амай» деп?

– Ярай, мунда гери урув ёкъ. Уьстевюне ата-анагъа атын яшырмай, тувра атларын айтмакъ буса, карагъат (этемесе яхшы иш) санала.

– Мен «Ассалам» газетни охуйгъанда «магърам» деген сёзню маънасын билмеймен, шо недир?

– Магърам деп айтыла никягъ этмеге (гебин къыйып эр-къатын болмагъа) бажарылмайгъан ювукъ къардашлагъа. Шоланы арасына ата-ана, уланкъардаш, къызардаш, уллата, уллана, эгечи, агъайы, уланы, къызы, авлетини авлети гире.

– Футбол ойнамагъа яраймы?

– Футбол ойнамагъа, озокъда, ярай, неге тюгюл бусурман гиши оз савлугъуну гъайын этмеге тарыкъ. Шо саялы имканлыгъына гёре бусурманлар спорт яда физкультура булан машгъул болса яхшы. Аслусу, шо Ислам динге къаршы чыкъмайгъан дазуларда болмагъа тарыкъ.

– Ораза тутагъанда негетни къачан айта? Негетни айтма унутгъан бусанг, не этме тарыкъ?

– Шапи мазгъапгъа гёре, борч болгъан оразагъа негетни ашам намаздан сонг, эрген намазны вакътиси болгъан чакъты заманны ичинде этмеге герек. Негетни тил булан айтмакъ суннет буса, юрек булан тутмакъ – парз (борч) бола. Гечеден эртенге ерли ораза тутмагъа негет тутмагъа оюгузгъа гелген буса, негетигиз санала, амма эсигизге гелмеген буса, оразагъыз саналмай.

– Уколлар ораза тутувну бузамы?

– Укол ораза тутувну бузмай.

– Сивак таякъны къызлагъа къолламагъа яраймы?

– Ярай.

– Айлы ва ичиреген аналагъа ораза тутмагъа герекми?

– Ораза тутув айлы къатынгъа яда ону юрек тюбюндеги яшына зарал этмеге бола буса, анасыны сютюн ичеген нарыстагъа сют етишмей къалма бола буса, олагъа ораза тутмай къалма да яратыла. Къоркъунч бармы, ёкъму деп динли доктор къарап айтма тарыкъ. Масала, айлы къатын озюне ва яшына къоркъув болгъан саялы, ораза тутмагъан буса, оразасын да телей ва гъар гюн саялы муд – къоду да (600 грам будай) тэлеме де тарыкъ бола. Амма оз савлугъу саялы къоркъув болуп, ораза тутулмагъан буса, ол мудланы тэлемей, оразасын тэлеп къоя.

– Юхлама кёп сюемен, бир багъана этип, аз заманны ичинде юхлап аламан. Шо саялы магъа гюнагъ боламы?

– Гюндюз юхламакъда гюнагъ ёкъ. Уьстевюне, тюш намазны алдында бир сагъат, сагъат ярым алда бираз юхламакъ суннет де дюр. Амма экинни ва ашам намазлардан сонг юхламагъа карагъат санала (этемесе яхшы иш).

– Улду табанлары (шпилькалар) булангъы аякъгийим гиймеге яраймы?

– Къатынгишилеге бийик табанлары булангъы аякъгийимлер гиймеге карагъат (этемесе яхшы иш санала), амма шолай аякъгийимлер аваз чыгъара буса, шоланы гиймеге гъарам, неге тюгюл авазгъа айланадагъылар агъамият бермеге бола. Айлы къатынлагъа буса, шолай аякъгийимлени гиймеге буса, гъарам.

– Къатынгишиге машин гъайдамагъа яраймы?

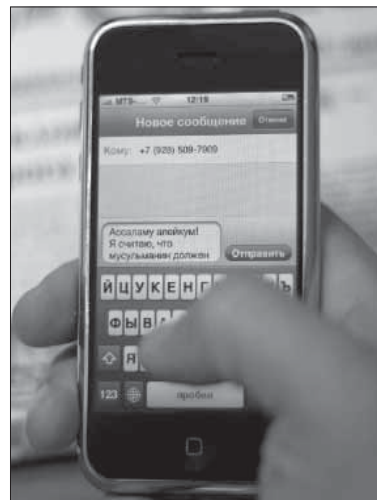
– Къатынгишиге машин гъайдамакъда гъарам ёкъ, амма мунда ол тиштайпа машин булан сапар этеми яда ят адамлар булан бирче гезейми деп къарамагъа тарыкъ. Муна мунда шариат гери урувлар болмагъа бола.

– Ата-анам эришегенде, олагъа: «Таманыгъыз», – деп айтмакъ нечик болур?

– Нечакъы да яхшы болур, неге тюгюл бусурман гиши дин къардашы эришегенде олагъа маслагъат этмек, ярашдырмакъ бек яхшы ишлерден санала. Ата-ана эришегенде буса, олагъа гюрмет булан, исси ва илиякълы сёз булан маслагъат этмек къардаш аралыкъланы беклешидиреген де бола, ожакъда татывлукъ бодурув да санала.

– «Ясин» сураны уйренме сюемен, шону газетге салгъанны сюер эдим.

– Къуръан аятланы газетден яда китапдан таба тюз охуп болмагъа бажарылагъан иш тюгюл, шо саялы сизин уйретеген, дарс береген муаллимиз болмагъа герек. Арап тилде (бир-бир озге тиллерде йимик) янгылыш болуп бир авазны орнунда башгъасын айтып къойса, сёзню маънасы тюбюкъардан алышынмагъа бола. Бу масъалагъа тетекейли ва англаву янашмагъа тарыкъ, неге десе Къуръан калиманы янгылышып, охуса гюнагъ бола.

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлав-лукъ" деген рубрика-бызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз. Бизин номерибиз: 8988-296-94-22

– «Пайхаммарны медицинасы» деген китапда тюени сютю ва сийдиги бир-бир аврулагъа эм деп язылгъанны гёрген эдим. Шо тюзму?

– Тюени сютю дарман болуп да бола, амма сийдик нажас саналагъан саялы, шо тюз деп айтмагъа болмайбыз. Сиз яда терс англагъансыз. Яда китапда хата йиберилен болма бола. Гъадисде айтылагъан кюйде, нажас булан Аллагъ аврувдан сав этив бермеген.

Рузнама

Август

дни	Утренний	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	3:37	5:36	12:55	16:52	20:14	21:58
2	3:39	5:37	12:55	16:52	20:13	21:56
4	3:43	5:40	12:55	16:51	20:10	21:53
6	3:47	5:43	12:55	16:50	20:07	21:50
8	3:50	5:45	12:55	16:50	20:05	21:47
10	3:52	5:47	12:54	16:48	20:03	21:42
12	3:55	5:49	12:54	16:47	20:00	21:39
14	3:58	5:50	12:54	16:46	19:58	21:35
16	4:01	5:52	12:53	16:44	19:55	21:30
18	4:05	5:54	12:53	16:43	19:52	21:27
20	4:08	5:56	12:52	16:41	19:48	21:22
22	4:12	5:59	12:52	16:40	19:45	21:18
24	4:14	6:00	12:51	16:38	19:43	21:15
26	4:18	6:02	12:51	16:36	19:39	21:11
28	4:21	6:04	12:50	16:34	19:36	21:06
30	4:25	6:07	12:50	16:33	19:33	21:02